

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 25 czerwca 2019 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego
oraz niektórych innych ustaw**

(druk nr 1196)

I. Cel i przedmiot ustawy

Ustawa z dnia 14 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw dokonuje gruntownej nowelizacji przepisów procedury cywilnej, a także ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Ponadto w niezbędnym zakresie zostaną uzupełnione lub skorygowane rozwiązania zawarte w ustawie z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, ustawie z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, ustawie z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, ustawie z dnia 22 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych, jak również ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych. Jednocześnie ustawa przewiduje uchylenie aktu normatywnego obejmującego jedynie wycinek zagadnień związanych z funkcjonowaniem tzw. sądów gospodarczych, tj. ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, i – co wiąże się bezpośrednio z przywróceniem odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych – przeniesienie stosownych regulacji do właściwych rozdziałów ustawy procesowej oraz ustawy regulującej ustrój sądów powszechnych.

Zasadniczym celem zmian zaproponowanych w opiniowanej ustawie jest przyspieszenie i usprawnienie postępowania sądowego w sprawach cywilnych, wprowadzenie mechanizmów zapobiegania obstrukcji procesowej, wyeliminowanie luk i nieścisłości zidentyfikowanych na

gruncie obowiązujących przepisów oraz dostosowanie niektórych rozwiązań, zwłaszcza tych dotyczących opłat sądowych, do aktualnych warunków społeczno-gospodarczych.

Realizacji powyższych założeń ma służyć w szczególności wyodrębnienie swego rodzaju „postępowania przygotowawczego”. Ustawa dokonuje tego przez zgromadzenie w jednym rozdziale zatytułowanym „Organizacja postępowania” (por. art. 1 pkt 71) zarówno tych norm, które odnoszą się do organizacji procesu *sensu stricto*, jak i tych, które określają zasady i sposób gromadzenia materiału procesowego, na który składają się przede wszystkim żądania i twierdzenia stron oraz dowody. Nowością będzie m.in. zobowiązanie pozwanego do złożenia odpowiedzi na pozew (zob. art. 205¹ § 1, dodawany w k.p.c. przez art. 1 pkt 71 ustawy), pod rygorem wydania wyroku zaocznego (art. 1 pkt 114 ustawy, art. 339 § 1). Lepszemu rozeznaniu stanowisk stron ma służyć także wyposażenie sądu, a ściślej przewodniczącego, w kompetencję zarządzenia wymiany pism przygotowawczych wraz z możliwością stosowania sankcji w postaci pominięcia spóźnionych twierdzeń i dowodów (art. 1 pkt 71 ustawy, art. 205³).

Kolejnym instrumentem, który według projektodawcy powinien przyczynić się do skrócenia czasu trwania postępowań w sprawach cywilnych, jest posiedzenie przygotowawcze mające odformalizowany charakter, w ramach którego sędzia winien nakłaniać strony do ugodowego rozwiązania sporu, a jeżeli tego typu zabiegi okażą się bezskuteczne – sporządzić przy udziale stron plan rozprawy (patrz art. 1 pkt 71 ustawy, art. 205⁵ – art. 205¹¹). Strony będą zobligowane do brania udziału w takim posiedzeniu, przy czym w razie naruszenia tego obowiązku przez powoda sąd będzie władny nawet umorzyć postępowanie, chyba że powód zażąda przeprowadzenia posiedzenia pomimo swej nieobecności albo ją później usprawiedliwi (art. 205⁵ § 4 i 5), zaś w przypadku niestawiennictwa pozwanego, niezależnie od sporządzenia planu rozprawy bez jego udziału, sankcją może być obciążenie go wyższymi kosztami procesu (art. 205⁵ § 6). Przygotowanie planu rozprawy ma być zarazem granicznym momentem przytaczania przez obie strony twierdzeń i dowodów na uzasadnienie ich wniosków bądź też dla odparcia twierdzeń i wniosków strony przeciwnej (art. 205¹² § 1). Jak wynika z art. 205¹¹ (art. 1 pkt 71 ustawy), w razie dezaktualizacji planu rozprawy będzie podlegał zmianie, a już zupełnie wyjątkowo dopuszczalne będzie sporządzenie nowego planu. Opisywany sposób procedowania ma przyczynić się do większej transparentności działania sądu i tym samym poprawić wizerunek sądownictwa w świadomości społecznej. Równocześnie strony staną się poniekąd „gospodarzami procesu”, współodpowiedzialnymi za jego sprawny przebieg.

Faza przygotowawcza ma pozwolić na osiągnięcie ideału, jakim jest rozstrzygnięcie sprawy na pierwszym terminie rozprawy (por. art. 6 § 1 k.p.c.). Ustawa przewiduje jednak, że niekiedy konieczne będzie wyznaczenie kilku posiedzeń, tyle że powinny się one odbywać w kolejnych dniach, a gdyby to było nierealne – w możliwie krótkich odstępach czasu (art. 1 pkt 73 ustawy, art. 206¹).

Oprócz usprawnień w sferze organizacji postępowania sądowego oraz wprowadzenia regulacji związanych z koncentracją materiału dowodowego (zob. np. art. 1 pkt 71 ustawy, art. 205² § 1 pkt 2 oraz art. 205³ § 2) istotnym krokiem w kierunku przyspieszenia postępowań cywilnych ma być przyjęcie instrumentów przeciwdziałających przewlekaniu procesu przez:

- wprowadzenie regulacji dotyczących nadużycia uprawnień procesowych, w tym klauzuli generalnej (art. 1 pkt 1) oraz podstaw do finansowego sankcjonowania niewłaściwych lub nierzetelnych zachowań stron (art. 1 pkt 28 i art. 1 pkt 81, art. 226¹),
- ukrócenie praktyki wnoszenia łańcucha wniosków o wyłączenie sędziego (art. 1 pkt 21 ustawy), ustanowienie adwokata lub radcy prawnego (art. 1 pkt 32), sprostowanie, uzupełnienie czy też wykładnię wyroku (art. 1 pkt 120), jak również łańcucha zażaleń (art. 1 pkt 143).

Z kolei uwolnieniu sądów od rozpatrywania pism, których – wobec brak skonkretyzowanego żądania – nie można w istocie uznać za pozwy, ma służyć instytucja zwrotu pisma bez nadawania mu biegu (art. 1 pkt 62 ustawy). Dodatkowo wprowadzone zostaną znaczne uproszczenia w przypadku pozwów oczywiście bezzasadnych, co także ma być szansą na szybsze eliminowanie spraw, które w ogóle nie powinny trafiać do sądów, a tym samym dać tym ostatnim możliwość zaangażowania się w rozstrzygnięcie rzeczywistych sporów cywilnych – por. art. 1 pkt 66, 138 i 146 oraz art. 4 pkt 7 ustawy.

Ustawa przewiduje ponadto ważne zmiany w zakresie postępowania odwoławczego. Na uwagę zasługuje w szczególności przyjęcie, że warunkiem wniesienia środka zaskarżenia, jak chociażby apelacji, jest uprzednie złożenie wniosku o doręczenie orzeczenia z pisemnym uzasadnieniem (art. 1 pkt 128 lit. b ustawy). Wniosek ten ma podlegać opłacie w wysokości 100 zł, aby strony nie wnioskowały o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyłącznie *pro forma*. Natomiast w przypadku gdy zostanie następnie wywiedziony środek zaskarżenia, uiszczona opłata będzie podlegała zaliczeniu na poczet opłaty należnej od tegoż środka – zob. art. 4 pkt 14 ustawy, art. 25b.

Jeżeli chodzi o tzw. postępowanie międzyinstancyjne, to ma ono zostać przeniesione do sądów drugiej instancji (art. 1 pkt 129–133 ustawy). Nowością jest też zastosowanie instytucji „zażalenia poziomego” odnośnie do niektórych postanowień sądu pierwszej instancji (jak dotąd kontrola w tym trybie była przeprowadzana jedynie w przypadku do rozstrzygnięć incydentalnych sądu drugiej instancji) – por. art. 1 pkt 141 ustawy. Równocześnie odstępuje się, co do zasady, od dewolutywności zażaleń w postępowaniu egzekucyjnym (art. 1 pkt 221 ustawy).

Jak już wspomniano wcześniej, ustawa przywraca odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych. W ramach tego postępowania będzie stosowany większy rygorizm, gdyż priorytetem ma być szybkie rozstrzygnięcie sprawy przedłożonej sądowi gospodarczemu. Skądinąd ustawa nakłada w związku z tym zarówno pewne ograniczenia na strony (zob. art. 1 pkt 156, art. 458⁸ § 1–3 oraz art. 458¹⁰ i art. 458¹¹), jak i obliuguje sądy do sprawnego podejmowania czynności (art. 1 pkt 156, art. 458⁸ § 4). Całkowitym *novum* będzie tutaj umowa dowodowa uregulowana w dodawanym art. 458⁹ (art 1 pkt 156 ustawy).

Ustawa reformuje również postępowania odrębne takie jak: nakazowe i upominawcze (por. np. art. 1 pkt 175 i 176 oraz pkt 185 ustawy), elektroniczne postępowanie upominawcze (art. 1 pkt 198–202 ustawy) oraz postępowanie uproszczone, a ponadto – w niezbędnym zakresie wynikającym ze zmian wprowadzanych w przepisach ogólnych – także pozostałe, w tym postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Co się tyczy przy tym postępowania uproszczonego, to warto nadmienić, że ustawa zakłada zmianę w przypadku, gdy zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii biegłego, tzn. przyznaje sądowi taką możliwość, ale zarazem pozostawia mu dość szeroką swobodę decyzyjną w tej mierze (art. 1 pkt 191, art. 505⁷ § 1 i 2), zaś w sprawach o najniższej wartości przedmiotu sporu (do 1 000 zł) zdejmując z sądów m.in. obowiązek uzasadniania wyroków w sposób wymagany przez dodawany art. 327¹ § 1 k.p.c. (zob. art. 1 pkt 192 lit. b). Znosi się tu też zakaz łączenia roli świadka i biegłego (art. 1 pkt 191 ustawy, art. 505⁷ § 3).

Wprowadzane zmiany dotyczą również postępowania zabezpieczającego oraz egzekucji, z tym że rozbudowanie przepisów ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sadowych, a w konsekwencji uzupełnienie postanowień zawartych w ustawie z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych wiąże się nade wszystko ze szczególnym rozwiązaniem przyjętym w art. 1 pkt 45 ustawy, art. 139¹ § 1 (zobowiązanie powoda do doręczenia pisma procesowego przeznaczonego dla pozwanego za pośrednictwem komornika).

Nowelizacja przepisów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zmierza głównie do dostosowania wysokości opłat sądowych do aktualnej siły nabywczej pieniądza oraz poziomu cen dóbr i usług (podwyższenie zwłaszcza najniższych stawek), a ponadto m.in.:

- wprowadza odpłatność niektórych spośród czynności, które dotychczas były nieodpłatne (przykładem jest wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem, o którym była już mowa wyżej),
- wprowadza „opłatę manipulacyjną” w wysokości opłaty podstawowej, czyli 30 zł (art. 1 pkt 32 lit. b ustawy, ust. 3) oraz znosi obowiązek zwracania nadpłaty ponad opłatę należną, jeżeli koszt jej zwrotu przewyższa jej wartość (art. 4 pkt 33 lit. a ustawy, ust. 1a),
- modyfikuje katalog opłat stałych m.in. przez rezygnację z odrębnego uregulowania opłat stałych w postępowaniu uproszczonym i równoległe przyjęcie mechanizmu opłat stałych we wszystkich sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu bądź też wartość przedmiotu zaskarżenia nie przekracza 20 000 zł (powyżej tej wartości będzie nadal pobierana opłata stosunkowa wynosząca 5% wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, ale nie przekraczająca 200 000 zł; *notabene* ten próg kwotowy będzie także maksymalnym w przypadku spraw rozpoznawanych w postępowaniu grupowym – art. 4 pkt 5 noweli oraz art. 5 pkt 6, art. 13d),
- upraszcza system opłat kancelaryjnych – art. 1 pkt 29 ustawy.

Zaakcentowania wymagają również zmiany, które mają na celu kompleksowe uregulowanie kwestii związanych z wynagrodzeniem i zwrotem wydatków przysługującymi biegłym oraz tłumaczom – art. 4 pkt 36 ustawy.

Przepisy przejściowe art. 9–12 zostały skonstruowane wedle zasady stosowania do spraw w toku ustawy nowej (z zachowaniem waloru prawnego czynności już dokonanych), niemniej w tych przypadkach gdy znowelizowane postanowienia ustaw są bardziej restrykcyjne od obecnych rozwiązań, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji stosować się będzie przepisy w dotychczasowym brzmieniu, a dodawane przepisy art. 98 § 1¹ i 1² oraz art. 103 § 3 k.p.c. wręcz wyłącznie w sprawach wszczętych pod dniem wejścia w życie ustawy.

Opiniowana ustawa wejdzie w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, aczkolwiek w odniesieniu do niektórych zmian przewidziano odmienną *vacatio legis*. W szczególności przepisy, które zasadniczo mają charakter porządkujący lub upraszczający, wejdą w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, za to te, które nakładają na Ministra Sprawiedliwości

obowiązek określenia wzorów pouczeń wymaganych przez kodeks i udostępnienia ich na stronie internetowej wraz z tłumaczeniami na języki obce – po upływie 12 miesięcy od daty promulgacji ustawy. Z kolei zmiany w zakresie elektronicznego postępowania upominawczego nastąpią po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2019 r. (druk sejmowy nr 3137). Pierwsze czytanie przedłożenia odbyło się na 77. posiedzeniu Sejmu w dniu 20 lutego 2019 r., natomiast dalsze prace legislacyjne toczyły się w podkomisji wyłonionej spośród członków Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. W dniu 11 kwietnia 2019 r. podkomisja przyjęła sprawozdanie, zaś w dniu 14 maja 2019 r. stanowisko odnośnie do projektu uchwaliła cała Komisja (druk nr 3457). Na tym etapie prac do projektu wprowadzono szereg poprawek o charakterze redakcyjnym i uzupełniającym, a także korekty merytoryczne. Do tych ostatnich można zaliczyć chociażby:

- ustanowienie instytucji opłaty dodatkowej w przypadku odrzucenia nienależnie opłaconego środka zaskarżenia wniesionego przez profesjonalnego pełnomocnika (art. 1 pkt 38 ustawy, art. 130^{2a} § 3),
- dodanie przepisów wydłużających niektóre terminy dla stron zamieszkałych lub mających siedzibę poza terytorium Unii Europejskiej (np. art. 1 pkt 39 lit. b ustawy, § 3),
- skrócenie do odpowiednio trzech i sześciu miesięcy terminu przewidzianego na zgłoszenie wniosku o podjęcie postępowania zawieszono: (1) z powodu niestawiennictwa stron na rozprawie albo m.in. wskazania niewłaściwego adresu strony oraz (2) na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy (art. 1 pkt 55 ustawy, art. 182 § 1 pkt 1 i 2),
- wprowadzenie wyjątku w zakresie terminu do wniesienia apelacji w sytuacji, gdy został wydłużony termin na sporządzenie pisemnego uzasadnienia kwestionowanego wyroku (art. 1 pkt 128 lit. a ustawy, § 1¹),
- rozwinięcie regulacji odnoszących się do doręczenia pism przez komorników sądowych oraz opłat pobieranych przez nich z tego tytułu (art. 7 i art. 8 ustawy).

Drugie czytanie projektu miało miejsce w dniu 12 czerwca 2019 r., w trakcie 82. posiedzenia Sejmu. W związku z tym, iż zostały zgłoszone poprawki, projekt został ponownie skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. Komisja rozpatrzyła

wnioski legislacyjne w dniu 13 czerwca 2019 r., rekomendując Sejmowi przyjęcie 8 poprawek (druk nr 3457-A).

Ostatecznie Sejm uchwalił ustawę zgodnie ze wskazaniem Komisji.

III. Uwagi szczegółowe

1. Przepis § 3 dodawany w art. 103 k.p.c. (art. 1 pkt 28 ustawy) uszczegóławia, jakimi kosztami i w jakim zakresie strona może zostać obciążona niezależnie od wyniku sprawy. Ma to być swoista sankcja w razie niewłaściwego (nierzetelnego) zachowania strony w trakcie postępowania. Niemniej formuła „sąd może... włożyć na jedną ze stron” nie odzwierciedla właściwie opisanej intencji. Co oczywiste bowiem nie chodzi o nałożenie obowiązku zwrotu kosztów w całości lub w wyższej części na którąkolwiek ze stron, a jedynie na stronę, której można zarzucić lekceważącą postawę wobec obowiązków stawiennictwa. Trafniejsze będzie zatem posłużenie się w tym przypadku następującą dyspozycją: „sąd może... włożyć na tę stronę”.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 28, w § 3 w części wspólnej wyrazy „jedną ze stron” zastępuje się wyrazami „tę stronę”;

2. W trakcie prac legislacyjnych dodano w kilku miejscach postanowienia, które określają odrębny (dłuższy) termin na dokonanie pewnych czynności przez osobę (stronę) zamieszkałą w państwie nie będącym członkiem Unii Europejskiej. Przykładem może być § 3 dodawany w art. 130³ k.p.c. przez art. 1 pkt 39 lit. b noweli (przepis ten dotyczy obowiązku uiszczenia lub uzupełnienia opłaty). Analogiczne rozwiązania można znaleźć w art. 130⁴ § 2 zdanie drugie (art. 1 pkt 40 ustawy) oraz art. 480² § 2 (art. 1 pkt 174 ustawy).

Wydaje się w związku z tym, że chcąc zachować konsekwencję ustawodawca powinien również znowelizować brzmienie art. 130 § 1¹ k.p.c., gdyż mowa jest w nim zaledwie o terminie miesiąca, bez rozróżnienia czy podmiot wnoszący pismo ma miejsce zamieszkania lub siedzibę w Unii Europejskiej, czy też poza nią. Warto przy tym nadmienić, że długość omawianego terminu nie jest obojętna z punktu widzenia strony, jako że jego dochowanie przesądza o skutku z art. 130 § 3 k.p.c. („Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie

wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.”), a przez to może mieć wpływ na uprawnienia strony w świetle przepisów prawa materialnego.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 po pkt 36 dodaje się pkt 36a w brzmieniu:

36a) w art. 130 § 1¹ otrzymuje brzmienie:

„§ 1¹. Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela, przewodniczący wyznacza termin do poprawienia lub uzupełnienia pisma albo uiszczenia opłaty nie krótszy niż miesiąc, przy czym gdyby doręczenie wezwania miało mieć miejsce poza terytorium Unii Europejskiej, termin nie może być krótszy niż trzy miesiące.”;

3. Warto rozważyć dokonanie korekty redakcyjnej na gruncie art. 205² § 1 pkt 4 (art. 1 pkt 71 ustawy), ponieważ znajdujące się tam dookreślenie „przez strony” jest zbędne. Przy okazji należałoby zastąpić wyrazy „pełnomocników procesowych” użyte w liczbie mnogiej odpowiednimi wyrazami w liczbie pojedynczej.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 71, w art. 205² w § 1 w pkt 4 wyrazy „przez strony pełnomocników procesowych” zastępuje się wyrazami „pełnomocnika procesowego”;

4. Na tle regulacji zawartej w nowym art. 205² § 1 pkt 2, 3, 5 i 6 oraz § 3 można postawić pytanie, czy wymagane przez art. 210 § 2¹ (art. 1 pkt 76 noweli) pouczenie strony niezastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorie Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o treści przepisów art. 205³ oraz art. 205¹² § 1 nie będzie dublowaniem czynności sądu i czy w szczególności informowanie o kwestiach związanych z samym posiedzeniem przygotowawczym nie jest na tym etapie, tj. na etapie rozprawy, zwyczajnie nieadekwatne. Ponadto – wobec nowelizacji art. 162 k.p.c. (art. 1 pkt 50) – można postawić tezę, że w tym zakresie odesłanie zawarte w powołanym wyżej art. 210 § 2¹ powinno ograniczać się wyłącznie do § 1. Na wypadek podzielenia tej uwagi można zaproponować modyfikację brzmienia analizowanego przepisu.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 76, w § 2¹ wyrazy „art. 162, art. 205³, art. 205¹²” zastępuje się wyrazami „art. 162 § 1, art. 205¹² § 2”;

5. W art. 1 pkt 97 ustawy dotychczasowe unormowanie z art. 281 k.p.c. zostaje uzupełnione o rozstrzygnięcie co do tego, jaki organ i w jakim trybie orzeka o wyłączeniu biegłego na żądanie strony (dodawany § 2). Z kolei art. 290 § 5 (art. 1 pkt 103 noweli) ma przesądzić, że zasady dotyczące wyłączenia biegłego stosuje się również do wyłączenia osoby wyznaczonej do sporządzenia opinii przez instytut naukowy lub naukowo-badawczy. Niemniej w przepisie tym zamieszczono odesłanie jedynie do art. 281 § 1. Zachodzi wobec tego konieczność wypełnienia luki normatywnej przez wskazanie jako przepisu odesłania całego art. 281.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 103, w § 5 skreśla się wyrazy „§ 1”;

6. Zmiana dokonywana na gruncie art. 397 § 1 k.p.c. (art. 1 pkt 145 ustawy) rzutuje pośrednio na normę wywodzoną z art. 394¹ § 3 k.p.c. (kwestie proceduralne związane z rozpoznawaniem zażaleń przez Sąd Najwyższy). Ten ostatni przepis – w razie pozostawienia go w obecnym brzmieniu – będzie odsyłał do dwóch jednostek redakcyjnych, w których określony jest skład sądu orzekającego: pierwszym będzie właśnie wymieniony powyżej art. 397 § 1, natomiast drugim – art. 398¹⁰ k.p.c. W tej sytuacji zasadne staje się objęcie nowelą także art. 394¹ § 3 i usunięcie z jego treści jednego ze wskazanych przepisów odesłania.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 140, po wyrazach „w art. 394¹” dodaje się dwukropek, pozostałą treść oznacza się jako lit. a oraz dodaje się lit. b w brzmieniu:

„b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio art. 394 § 2 i 3, art. 395, art. 397 § 1, art. 398⁶ § 3, art. 398¹⁴, art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze, art. 398¹⁶, art. 398¹⁷ i art. 398²¹.”;

7. Ze względu na fakt, że po zmianie przepisów wyłącznie sąd drugiej instancji będzie tym, w którego kompetencji leżeć będzie wydanie postanowienia o odrzuceniu apelacji (por. art. 1 pkt 132, art. 373 § 1), sposób zredagowania art. 394² § 1 (art. 1 pkt 142 ustawy) można uznać za nieprawidłowy w zakresie, w jakim do postanowienia tego rodzaju odnosi się także zastrzeżenie zawarte w części wspólnej („z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”). Przedstawiona tu konkluzja znajduje wsparcie w treści § 56 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, w myśl którego część wspólna kończąca wyliczenie w obrębie jednego artykułu tudzież ustępu (paragrafu) odnosi się do wszystkich punktów.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 pkt 142 otrzymuje brzmienie:

„142) w art. 394²:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie tego sądu o odrzuceniu apelacji.”,

b) po § 1 dodaje się § 1¹ w brzmieniu:

„§ 1¹. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest:

- 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie,
- 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego,
- 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej,
- 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu,
- 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę,
- 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka,
- 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia

– z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.”,

c) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1 i 1¹, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395–397 stosuje się odpowiednio.”;

8. § 4 dodawany w art. 424⁶ k.p.c. (art. 1 pkt 153 lit. b ustawy) powtarza – w zakresie dotyczącym skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia – regulację zawartą już w art. 387 § 4 k.p.c. (zob. art. 1 pkt 136). Przepis ten nie niesie żadnej innej wartości normatywnej i dlatego objęcie go ustawą jest zbyteczne.

Propozycje poprawek:

– w art. 1 w pkt 153 skreśla się lit. b;

– w art. 17 w pkt 1 wyrazy „pkt 153 lit. a” zastępuje się wyrazami „153”;

9. W związku z tym, że przesłanka stanowiąca podstawę odrzucenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w postaci wniesienia tejże skargi po terminie („spóźnionej”) została wymieniona w zmienionym art. 424⁶ § 3 (art. 1 pkt 153 lit. a noweli) wyszczególnienie jej po raz kolejny w art. 424⁸ § 1 (art. 1 pkt 154) nie jest potrzebne, zwłaszcza że Sąd Najwyższy jest i nadal będzie władny odrzucić skargę, jeżeli „ulegała ona odrzuceniu przez sąd niższej instancji”.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 154, w § 1 skreśla się wyrazy „skargę wniesioną po upływie terminu,”;

10. Wątpliwość natury konstytucyjnej, zwłaszcza w kontekście wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r. (sygn. akt SK 21/14), wywołuje termin pięciu lat przewidziany w art. 1 pkt 156 ustawy, w art. 458⁸ § 5. Przepis ten ustanawia wyjątek od zasady wynikającej z art. 408 k.p.c., wedle której dopiero po upływie lat dziesięciu od dnia uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia; nie dotyczy to jedynie przypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Ten ostatni przepis – co trzeba w tym miejscu podkreślić – wyznaczał niegdyś właśnie termin lat pięciu i to w istocie w tym kształcie został poddany kontroli konstytucyjności. Trybunał stwierdził z kolei, że narusza on art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku nie pozwala żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności wynikającej z naruszenia art. 6 ust. 1

Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, o którym ostatecznie orzekł Europejski Trybunał Praw Człowieka

Pod wpływem wspomnianego rozstrzygnięcia sądu konstytucyjnego ustawodawca nadał art. 408 nowe brzmienie, wydłużając dwukrotnie czas pozostawiony stronom na przełamanie prawomocności rozstrzygnięcia sądowego (bez dalszego różnicowania podstaw wznowienia oraz bez wprowadzania odrębnej przesłanki w postaci wyroku ETPC). Rozwiązanie to – zdaniem autorów projektu ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, a więc ustawy która dokonała opisywanej nowelizacji art. 408 k.p.c. – miało uwzględniać *„potrzebę wyważenia zasady ochrony praw nabytych oraz zasady sprawiedliwości proceduralnej i zasady związania prawem międzynarodowym, a także prawa do sądu”*. Z jednej strony intencją było zagwarantowanie zainteresowanym (nie wyłączając adresatów orzeczeń Trybunału w Strasburgu) prawa do wznowienia postępowania cywilnego *„w rozsądnym i realnym terminie”*, z drugiej zaś – *„zabezpieczenie stabilności stosunków cywilnoprawnych, ukształtowanych na podstawie prawomocnych orzeczeń sądów cywilnych”*.

Art. 458⁸ § 5 k.p.c. w brzmieniu nadanym na mocy opiniowanej ustawy będzie zatem stanowił wyłom (z zastrzeżeniem spraw wznowianych na podstawie określonej w art. 401¹ k.p.c.) w zaprezentowanym podejściu do optymalnego sposobu pogodzenia konkurencyjnych wartości i standardów, a przy tym nie da się wykluczyć podniesienia co do niego analogicznych zarzutów jak te, które zostały zgłoszone w sprawie SK 21/14.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 156, w art. 458⁸ skreśla się § 5.

11. Art. 486 § 2 k.p.c. w brzmieniu nadawanym ustawą (art. 1 pkt 177 lit. b) odsyła do art. 485 § 2¹. Odesłanie w tym kształcie nie uwzględnia jednak faktu, że w toku prac legislacyjnych zrezygnowano ze zmiany oznaczenia art. 485 § 2a (według projektu ustawy miała to być zmiana objęta treścią art. 1 pkt 165 lit. c), wobec czego także w tym miejscu niezbędna jest stosowna modyfikacja.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 177 w lit. b, w § 2 wyrazy „§ 2¹” zastępuje się wyrazami „§ 2a”;

12. Znowelizowany art. 497 § 1 k.p.c. (art. 1 pkt 183 ustawy) ma składać się z dwóch zdań, przy czym treść pierwszego z nich jest identyczna z treścią tej części zdania drugiego, która znajduje się przed spójnikiem „i”. To powtórzenie należy wyeliminować.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 183, w art. 497 w § 1 skreśla się zdanie pierwsze.

13. W art. 13b dodawanym w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 4 pkt 6 noweli), wskazuje się na roszczenia wynikające z art. 36 i art. 37 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. O roszczeniach stanowi jednakże tylko art. 36, natomiast art. 37 określa w istocie przede wszystkim zasady ich dochodzenia (w tym art. 37 ust. 10 określa właściwość sądów powszechnych).

Propozycja poprawki:

– w art. 4 w pkt 6, w art. 13b skreśla się wyrazy „i art. 37”;

14. Art. 93 w ust. 1a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 4 pkt 38 lit. b opiniowanej ustawy), odwołuje się do należności świadka, o których mowa w art. 85–88, przy czym art. 87 normuje przesłanki przyznania takich należności jak zwrot kosztów podróży (art. 85) oraz zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu (art. 86), zaś art. 88 nie stanowi w ogóle o należnościach świadków, lecz osób im towarzyszących. Stąd też rozważyć wypada korektę powołanego odesłania.

Propozycja poprawki

– w art. 4 w pkt 38 w lit. b, w ust. 1a wyrazy „art. 85–88” zastępuje się wyrazami „art. 85 i art. 86”;

Główny ekspert

Katarzyna Konieczko